

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

На підставі аналізу актуальних проблем реформування вітчизняної пенсійної системи на сучасному етапі запропоновані рекомендації щодо стабілізації системи пенсійного забезпечення, зокрема тих, що стосуються підвищення ефективності розподільчих елементів пенсійної системи та стимулювання розвитку накопичувальних елементів пенсійного страхування.

Ключові слова: система пенсійного забезпечення, пенсійна реформа, солідарна система, накопичувальна система.

Постановка проблеми. Питання пенсійного забезпечення населення завжди перебувають у центрі уваги політиків, науковців, практиків та пересічних громадян, адже зачіпають інтереси всіх соціальних верств та залишаються на сьогоднішній день найважливішим пріоритетом у реалізації соціальної політики держави.

Реформування системи пенсійного забезпечення України триває вже понад 10 років, проте у цій сфері все ще залишається низка проблем організаційного, економічного, правового та політичного характеру. Як зауважує Г. С. Лопушняк, в останні роки пенсійна система України функціонує в умовах максимального фінансового напруження, не забезпечуючи при цьому достатнього задоволення потреб пенсіонерів. Більшість з них при виході на пенсію втрачають половину свого заробітку [7, с. 76]. Проблеми удосконалення системи пенсійного забезпечення в Україні, впровадження додаткових заходів, спрямованих на поліпшення життя людей похилого віку досі не втратили своєї гостроти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питань реформування та вдосконалення системи пенсійного забезпечення в Україні присвячені наукові праці багатьох вчених та фахівців: О. Д. Василик, В. І. Грушко, Т. О. Дідковська, Г. С. Ковальська, Н. В. Кузьминчук, Б. О. Надточій, С. Л. Тігіпко та ін. Зокрема питання організаційно-економічного механізму формування національної системи пенсійного забезпечення розробляли Б. О. Зайчук, О. Б. Зарудний, В. Т. Александров, [12], Е. М. Лібанова [8, 11], проблеми реформування пенсійної системи України досліджували О. М. Пищуліна, О. П. Коваль, А. М. Авчухова [5], Н. В. Горюк [2], Н. О. Лаврушкіна [6], Г. С. Лопушняк [7], Л. Г. Ткаченко [19] А. В. Федоренко [20]. Аналіз публікацій цих авторів свідчить про широкий спектр досліджуваної проблеми. В той же час, не применшуючи вагомості внеску названих вчених, наголошуємо, що проблеми реформування системи пенсійного забезпечення в Україні продовжують залишатися актуальними, невичерпаними і потребують подальшого дослідження.

Невирішені частини проблеми. Необхідність проведення подальших змін у пенсійній системі України викликана низкою чинників: несприятливі демографічні тенденції, велика кількість можливостей дострокового виходу на пенсію і привілейовані пенсії, ухилення від сплати страхових внесків. Все це унеможливорює стабільне фінансування Пенсійного фонду України, а отже не може гарантувати людям гідних виплат у старості. Нині українська система пенсійного забезпечення фактично складається з солідарної системи – перший рівень і недержавної добровільної системи – третій рівень. При цьому солідарна пенсійна система постійно відчуває дефіцит коштів, а недержавна пенсійна система розвивається дуже повільно, оскільки після економічної та фінансової кризи довіра населення до фінансових установ знаходиться на низькому рівні. В той же час, законом від 2003 року передбачена загальнообов'язкова накопичувальна пенсійна система (другий рівень), яка і досі не запроваджена. Тому подальше здійснення пенсійної реформи все ще залишається важливим питанням і є одним з основних напрямків удосконалення загальної системи соціального захисту населення в Україні. Отже, вищезазначені питання потребують постійного ретельного дослідження з метою розробки виважених пропозицій щодо подальшого вдосконалення та підвищення ефективності пенсійних реформ.

На наш погляд, потрібно зосередити увагу на вирішенні трьох основних завдань:

- 1) підвищення ефективності солідарної пенсійної системи;
- 2) стимулювання розвитку недержавного пенсійного страхування;
- 3) запровадження другого рівня – обов'язкового накопичувального пенсійного страхування.

Метою дослідження є аналіз актуальних проблем реформування вітчизняної пенсійної системи на сучасному етапі та висвітлення окремих шляхів стабілізації системи пенсійного забезпечення, зокрема тих, що стосуються підвищення ефективності розподільчих елементів пенсійної системи та стимулювання розвитку накопичувальних елементів пенсійного страхування.

Основні результати дослідження. Широка міжнародна дискусія щодо пенсійної реформи стартувала ще у 1994 році після публікації доповіді Світового банку «Попередження всесвітньої кризи старіння». У доповіді зазначалося, що з урахуванням тенденції збільшення тривалості життя пенсіонерів, більшість країн зіткнуться з дефіцитом пенсійної системи, побудованої виключно на принципах перерозподілу коштів між поколіннями (солідарний принцип «Pay-As-You-Go»).

В рамках реформування національних пенсійних систем представники Світового банку запропонували введення обов'язкового накопичувального елемента – накопичувальних пенсій. Протягом ряду років представники Світового банку, Міжнародної організації праці, Міжнародної організації соціального забезпечення сперечалися про співвідношення перерозподільних і накопичувальних елементів у системі пенсійного забезпечення. Досягнутий до теперішнього часу політичний консенсус передбачає, що універсального співвідношення не існує і кожна країна має обирати власну модель, яка відповідає національній специфіці та рівню економічного розвитку.

Отже, на початку 90-х років ХХ ст. практично всі країни світу почали реагувати на тиск, спричинений скороченням питомої ваги працюючого населення та збільшенням кількості пенсіонерів, шляхом внесення певних змін до нормативно-правової бази та створення багаторівневих пенсійних систем.

Україна, хоча і набагато пізніше, також розпочала реформування пенсійної системи у 2003 р., коли було прийнято два закони «Про недержавне пенсійне забезпечення» №1057-IV [16] та «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» №1058-IV [13]. Результатом стало запровадження в Україні трирівневої пенсійної системи: перший та другий рівні становлять систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування; другий та третій рівні становлять систему накопичувального пенсійного забезпечення. Таке поєднання має забезпечити фінансову стабільність пенсійної системи та соціальні гарантії населенню, адже солідарна та накопичувальна системи підвладні впливу різних ризиків. Солідарна пенсійна система вразлива до демографічних ризиків і досить стійка до інфляційних ризиків, а накопичувальна пенсійна система – навпаки. Реформована солідарна система має враховувати інтереси малозабезпечених верств населення, а накопичувальна система – стимулюватиме до пенсійних заощаджень усіх громадян, особливо з більш високими доходами.

Незважаючи на те, що під час реформування пенсійної системи запроваджено недержавне пенсійне забезпечення, воно не має відчутного впливу на соціальне становище в країні. Основу пенсійної системи України складає солідарна система, що була запроваджена ще в 30-ті роки минулого століття. Саме солідарній системі пенсійного забезпечення належить основна роль у забезпеченні матеріального добробуту значної частини населення України. Сьогодні виплати в межах державного пенсійного страхування слугують основним джерелом доходів для третини населення країни [18].

Надалі проаналізуємо основні показники солідарної системи пенсійного забезпечення протягом дії пенсійної реформи (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка показників системи пенсійного забезпечення у 2004–2012 рр.

Розроблено за [5, с. 6; 9]

Показник	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Середній розмір пенсії за віком (грн)	194,2	323,8	417,7	497	798,9	942,7	1151,9	1246,3	1470,7
Середня заробітна плата (грн)	590,5	806,1	1042,9	1352,8	1808,2	1909,3	2246,8	2639,2	3031,9
Прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність (грн)	284,69	332	366	411	498	573	734	800	884
Коефіцієнт заміщення	0,33	0,40	0,40	0,37	0,44	0,49	0,51	0,47	0,49
Відношення середньої пенсії до прожиткового мінімуму	0,68	0,98	1,14	1,20	1,60	1,65	1,57	1,56	1,66

Отже, як бачимо, існуючий рівень пенсій не забезпечує гідного життя осіб похилого віку. Коефіцієнт заміщення заробітку пенсіями, який визначає, наскільки розмір пенсії може компенсувати втрату заробітку і характеризується співвідношенням середньої пенсії та заробітної плати, за роки пенсійної реформи зростав та досяг максимальної величини 0,51 у 2010 р. Проте середнє значення цього коефіцієнту складає 0,43 або 43 %. Для порівняння: в Італії та Іспанії коефіцієнт заміщення складає 90 %, у Швеції та Німеччині – 65 %, у Франції, Японії, США – 50 % [5, с. 7], тобто Україна має хоча й менший, але співставний показник. Таким чином, формальні параметри існуючої пенсійної системи відповідають світовій практиці. Тому, як справедливо відзначають О. М. Пищуліна, О. П. Коваль, А. М. Авчухова, причинами низького рівня пенсій в абсолютному обчисленні є величина об'єкта справляння страхових внесків (офіційна заробітна плата) і диспропорція між кількістю працюючих та осіб непрацездатного віку.

Згідно з прогнозами фінансової стабільності пенсійної системи при підвищенні пенсійного віку для жінок до 60 років поступово по півроку щорічно у 2012-2021 рр. населення України працездатного віку зменшиться з 26,5 млн у 2013 році до 18,5 млн у 2050 році. При цьому слід мати на увазі, що кількість платників страхових внесків є значно меншою, ніж кількість працездатних осіб. Водночас чисельність населення пенсійного віку залишиться майже без змін 10,4 млн у 2013 році до 10,5 млн у 2050 році. Як наслідок, коефіцієнт заміщення із сьогоднішніх 43 % може знизитися у 2050 році до 30 % [17, с. 58–60].

Таким чином, реформування солідарної системи пенсійного забезпечення має враховувати вплив наступних чинників:

- старіння населення;
- зменшення кількості платників внесків у пенсійній системі;
- збільшення навантаження на солідарну систему / фінансовий дефіцит;
- тіньова економіка (виплата заробітної плати «у конвертах»).

За період реформування системи пенсійного забезпечення України поряд із позитивними результатами залишається низка невирішених питань. За 10 років, які пройшли після прийняття закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», досі не було розпочато впровадження обов'язкової накопичувальної системи, оскільки не були виконані певні передумови. Головною передумовою є збалансованість бюджету Пенсійного фонду України відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Законом №3668 від 08.07.2011 р. «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи в Україні» визначено, що накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування буде впроваджена в році, в якому не буде дефіциту бюджету Пенсійного фонду України. Слід зазначити, що у 2004, 2007, 2008 роках дефіцит в ПФУ був відсутній [2, с. 5]. Проте, не дивлячись на численні заходи, яких вживає уряд для скорочення дефіциту бюджету ПФУ, ця проблема й досі залишається невирішеною (табл. 2).

Таблиця 2

**Динаміка дефіциту бюджету Пенсійного фонду України за 2009–2014 рр.
Розроблено за [2, 4, 10]**

Показник	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Запланований дефіцит, млрд грн.	13,1	26,6	17,8	15,3	21,8	22,1
Фактичний дефіцит, млрд грн.	31,0	37,5	30,1	27,2	–	–

Як бачимо, фактичний дефіцит бюджету Пенсійного фонду України суттєво перевищує запланований. Отже, невиконання умови щодо бездефіцитності ПФУ відкладає впровадження обов'язкової накопичувальної пенсійної системи на невизначений час. Тому враховуючи існуючі невтішні тенденції слід замислитись над необхідністю дотримання цієї умови? У зв'язку з цим, ми цілком погоджуємось з думкою А. В. Федоренко щодо внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» з метою скасування «збалансованості бюджету Пенсійного фонду України відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку», як обов'язкової умови початку «перерахування страхових внесків до Накопичувального фонду». Оскільки зазначена вимога була передбачена пенсійним законодавством ще у 2003 році і мала своє пояснення для умов, визначених у початковій редакції Закону [20, с. 639].

На сьогодні законодавство встановлює інші параметри запровадження накопичувальної пенсійної системи: поступове охоплення другим рівнем значно меншої кількості застрахованих осіб (лише у віці до 35 років), а також поступове збільшення ставки відрахувань страхових внесків, починаючи з 2 % заробітної плати з щорічним збільшенням внеску на 1 % до 7 % [14]. Тому недонадходження до

ПФУ страхових внесків внаслідок запровадження другого рівня пенсійної системи стосуватиметься значно менших сум (для умов 2013 року – майже у 6 разів) [20, с. 640]. Таким чином, збалансування бюджету ПФУ на момент запровадження перерахування внесків до другого рівня вже не є критичною обставиною, тим більше, що втрати солідарної системи пенсійного страхування передбачається повністю компенсувати за рахунок фінансування з державного бюджету.

Крім того, слід зазначити, що для подолання дефіциту бюджету Пенсійного фонду України у Національному плані дій на 2013 рік, затвердженому Указом Президента України від 12 березня 2013 року, передбачено переведення пільгових пенсій до приватної пенсійної системи, куди б роботодавці сплачували внески на користь своїх працівників. Для врегулювання цього питання передбачається запровадження обов'язкової професійної системи, яка функціонуватиме через систему недержавного пенсійного забезпечення та паралельно з накопичувальною системою пенсійного страхування.

Зауважимо, що в більшості зарубіжних країн система пільгового пенсійного забезпечення вдосконалюється за допомогою скорочення пільгових підстав призначення пенсій, ліквідації дострокового виходу на пенсію і заміни її грошовою компенсацією або введення професійного пенсійного страхування [3, с. 513].

Враховуючи, що можливості солідарної системи зменшуються, важливим завданням модернізації пенсійної системи України є створення інституційних компонентів функціонування обов'язкової накопичувальної пенсійної системи. Запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового пенсійного страхування сприятиме зменшенню навантаження на солідарну систему (зменшення зобов'язань щодо пенсій), підвищить особисту зацікавленість громадян у формуванні додаткових майбутніх пенсійних виплат в старості, сприятиме створенню додаткового джерела інвестицій в економіку (економічне зростання, нові робочі місця тощо).

Як справедливо відзначає Г. С. Лопушняк, звичайно, сама по собі накопичувальна система не вирішить всіх проблем пенсійного забезпечення, оскільки як і у солідарній системі, нарахування здійснюються тільки на офіційну зарплату. Неофіційна ж, так звана «зарплата у конвертах» жодною мірою не буде впливати на розмір пенсійних виплат. У цьому контексті певний сенс має існування недержавного пенсійного страхування, яке почало розвиватися в Україні у 2004 році [7, с. 78].

У зв'язку з цим доцільно розглянути основні показники діяльності НПФ та динаміку їх змін за вісім років (табл. 3)

Таблиця 3

Динаміка основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів протягом 2006 – I кварталу 2013 років [1, с. 1, 13]

Показник	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Кількість НПФ	79	96	110	108	101	96	94	88
Загальна кількість учасників (тис. осіб)	41,5	55,9	62,3	497,1	569,2	594,6	584,8	587,4
Загальна вартість активів НПФ (млн грн)	193,3	278,7	482,5	857,9	1144,3	1386,9	1660,1	1735,4
Пенсійні внески (млн грн)	137	281	612,2	754,6	925,5	1102	1314	1370,5
Прибуток (збиток) від інвестування активів НПФ (млн грн)	3,9	5,5	10,9	236,7	433	559,9	620,3	646,3
Пенсійні виплати (млн грн)	0,02	0,04	0,1	90,1	158,2	208,9	251,9	260,8
Сума витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів (млн грн)	23,4	68,1	86,8	47,1	64,6	86,6	106,6	114,2

Аналізуючи динаміку основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів в цілому можна зробити такі висновки: найбільш стрімке зростання показників спостерігається до 2009 року та уповільнення цієї тенденції з 2010 року. Отже, на сьогодні можна вважати третій рівень пенсійної системи інституційно сформованим. Стан інфраструктури (НПФ, адміністратори, КУА, зберігачі) відповідає стану розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення. Проте, цілей, задекларованих при запровадженні третього рівня пенсійної системи, не досягнуто. Реальна частка працездатного населення, охопленого системою недержавного пенсійного забезпечення, не перевищує 3 % [5, с. 53].

Одним із основних якісних показників, які характеризують систему недержавного пенсійного забезпечення, є сплачені пенсійні внески. Незважаючи на те, що за вісім років сума пенсійних внесків збільшилася у 10 разів, в цілому в системі НПЗ серед вкладників спостерігається тенденція до скорочення або тимчасового припинення сплати внесків на користь своїх учасників, що спричинена нестабільною економічною ситуацією, яка на цей час має місце в країні.

За період існування пенсійних фондів загальна сума інвестиційного доходу становить 646,3 млн грн або 47,16 % від суми сплачених внесків. Суттєвим фактором, що впливає на розмір інвестиційного доходу, є також те, що розмір залучених пенсійних внесків є незначним для забезпечення можливості здійснення диверсифікації пенсійних активів у дохідні фінансові інструменти [1, с. 6].

За рахунок пенсійних коштів покривається оплата послуг з адміністрування пенсійного фонду, управління його активами, а також відшкодовуються витрати послуг зберігача, аудиторські послуги, послуги торговців цінними паперами та інші. Витрати, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів, в цілому за час існування пенсійних фондів становлять 114,2 млн грн та залишились в межах нормативів, встановлених законодавством з недержавного пенсійного забезпечення. Такі витрати розраховуються як відсоток чистої вартості активів недержавних пенсійних фондів. Якщо порівняти частку витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних коштів до чистої вартості активів пенсійних фондів, то вона складає 6,6 % [1, с. 8].

Слід зауважити, що збільшення адміністративних витрат на 0,25 % зменшує пенсійну суму на індивідуальному рахунку протягом 40 років на 7,5 % (за підрахунками Голландського регулятора фінансових ринків) [2, с. 12].

Таким чином, сподівання на те, що добровільне пенсійне накопичення через недержавні пенсійні фонди зможе являти собою значний сегмент у пенсійній системі, на сьогодні дещо примарні. Темпи зростання кількості робітників, які беруть участь у НПФ, уповільнюються внаслідок дії фінансової кризи та слабкої мотивації роботодавців і працівників. Можливості населення для участі додатково обмежуються недовірою до держави та приватних фінансових інститутів, коротким горизонтом планування та обмеженістю ліквідності [5, с. 53, 55].

Висновки. Проведене дослідження дає підстави зробити наступні висновки та рекомендації.

За 10 років реформування системи пенсійного забезпечення України відбулися певні зміни у цій сфері. Наразі система загальнообов'язкового державного соціального страхування України в однаковій мірі враховує всі внески, сплачені на користь учасника. Пенсійні виплати залежать від того, як довго сплачувались внески, і з якого розміру заробітної плати. Позитивним здобутком є те, що було впроваджено третій рівень пенсійної реформи – недержавне добровільне пенсійне страхування. На заміну добровільним пенсійним схемам, які існували до 2003 року, прийшли справжні пенсійні фонди, що підлягають державному регулюванню з боку Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг.

Поряд із позитивними результатами пенсійної реформи залишається низка невирішених проблем: солідарна пенсійна система неспроможна в повному обсязі задовольняти потреби суспільства; другий рівень – обов'язкове накопичувальне пенсійне страхування перебуває в стані незавершеного соціально-економічного проекту, втілення якого потребує створення необхідних організаційних, економічних та правових передумов; недержавні пенсійні фонди відіграють незначну роль у соціально-економічному житті країни, а отже, не виконують повною мірою свого основного призначення – соціального забезпечення населення і розвитку фондового ринку та економіки в цілому.

З метою подолання зазначених проблем необхідно жити комплексні заходи. Потрібна модернізація солідарної, впровадження накопичувальної і стимулювання добровільної складових пенсійної системи. Сучасна система пенсійного забезпечення України потребує максимально швидкого адекватного реагування на проблеми недофінансування Пенсійного фонду та збільшення нецільового використання коштів Державного бюджету на погашення дефіциту Пенсійного фонду. Адже, з цих проблем впливатимуть інші, які безпосередньо стосуватимуться зниження рівня забезпечення економічного сектору країни, соціальних програм та ін. [6, с. 171].

Узагальнюючи пропозиції науковців і фахівців з питань пенсійного забезпечення можна сформулювати наступні рекомендації щодо поліпшення сучасного стану системи пенсійного забезпечення України та перспектив її розвитку.

Дефіцит ПФУ має покриватись за рахунок, насамперед, збільшення кількості платників, тобто зменшення рівня безробіття, більш ефективного використання коштів ПФУ, перегляду розмірів спеціальних пенсій та введення накопичувальної системи [7, с. 79].

Необхідно запровадити практику фінансування адміністративних витрат, пов'язаних з виконанням функцій, покладених на органи Пенсійного фонду з Державного бюджету України шляхом затвердження бюджету ПФУ не постановою уряду, а відповідним законом [5, с. 57].

З метою позбавлення ПФУ необхідності здійснення невластивих йому виплат спеціальних пенсій розробити та забезпечити прийняття законів України про професійні та корпоративні фонди [5, с. 58]. Основною особливістю професійного пенсійного страхування є накопичувальний принцип страхування і закріплення відповідальності роботодавців за передбачуване зниження працездатності працівника внаслідок зайнятості в таких умовах праці за допомогою встановлення обов'язку роботодавця по сплаті за рахунок власних коштів додаткових страхових внесків на професійне пенсійне страхування зазначеної категорії працівників [3, с. 509].

Подальший розвиток системи недержавного пенсійного страхування можливий лише за умови запровадження додаткових стимулюючих чинників. Дія таких чинників має бути спрямована передусім на фізичних осіб як таких, які безпосередньо зацікавлені у власному належному пенсійному забезпеченні. Наприклад, застосування окремих режимів розрахунку пенсійного віку та/або нарахування пенсій з солідарної системи щодо учасників НПФ. Аналогічні механізми можуть розроблятися для системи освіти, охорони здоров'я тощо. Як варіант мотивації юридичних осіб може розглядатися пом'якшення доступу до рефінансування через державні банки, преференції при здійсненні державних закупівель, приватизації тощо [5, с. 61].

На додачу до вищевказаних заходів, доцільно розпочати роботу над створенням Пенсійного кодексу України з метою уніфікації пенсійного законодавства. Ідея кодифікації пенсійного законодавства в Україні висловлюється вже давно, її пов'язують, передусім, з можливістю упорядкувати та уніфікувати існуючі юридичні норми. Для національного пенсійного законодавства це конче необхідно, адже сучасне правове поле у пенсійній сфері вельми складне й запутане. Велика кількість законодавчих актів не сприяє прозорості пенсійної системи і ставить під сумнів справедливість диференціації пенсій. Одна з головних передумов, що вимагають кодифікації пенсійного законодавства, є необхідність зведення розрізнених і різнопланових пенсійних норм у чітко структуровану, логічно побудовану систему, спроможну забезпечити прозорий та справедливий розподіл пенсійних коштів. Отже, перед тим, як розпочинати процес кодифікації пенсійного законодавства, необхідно переглянути саму модель пенсійної системи. Важливо також визначитися з «межами» кодифікації. Можливо, є сенс поставити задачу ще більш широко – здійснити кодифікацію всього законодавства у сфері соціального захисту, адже пенсійне забезпечення є лише однією зі складових цієї сфери [19, с. 638].

Вважаємо, що органічне поєднання вищезазначених заходів допоможе подолати кризовий стан системи пенсійного забезпечення України, стане реальним підґрунтям для продовження пенсійної реформи та дозволить зменшити соціальну напругу в суспільстві.

Література

1. Бірюк С. О. Недержавне пенсійне забезпечення сьогодні та завтра / С. О. Бірюк // Професійне управління активами : матеріали XXVII наук.-практ. конф. (14–15 черв. 2013 р., м. Ялта). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.uaib.com.ua.
2. Горюк Н. Пенсійна система України: проблеми і перспективи / Н. Горюк // Тенденції розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення : матеріали I міжнар. наук.-практ. конф. (25–26 квіт. 2013 р., Київ). – К., 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.pension.kiev.ua.
3. Долголева И. А. Некоторые вопросы организации профессионального пенсионного страхования: опыт республики Беларусь и отдельных зарубежных стран / И. А. Долголева // Тенденції розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення : зб. наук. праць. Матеріали I міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25-26 квіт. 2013 р.) / за ред. проф. М. І. Іншина, проф. Н. М. Хуторян, доц. В. І. Щербини. – К. : Ніка-Центр, 2013. – С. 508–513.
4. Звіт Рахункової палати України про результати аналізу формування та використання бюджету ПФУ. – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua>.
5. Криза розподільчої пенсійної системи в Україні та напрями диверсифікації «пенсійного портфеля»: аналіт. доп. / О. М. Пищуліна, О. П. Коваль, А. М. Авчухова. – К. : НІСД, 2010. – 104 с.
6. Лаврухіна Н. О. Актуальні питання стабілізації солідарної системи пенсійного страхування / Лаврухіна Н. О. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України, 2010. – №3. – С. 171–176.

7. Лопушняк Г. Система пенсійного забезпечення в Україні: сучасний стан та тенденції реформування / Г. Лопушняк // Науковий вісник. Вип. 7 «Демократичне врядування». – 2011. – С. 76–79.
8. Національна система загальнообов'язкового державного соціального страхування: сучасні проблеми та стратегія розвитку : монографія / Лібанова Е. М., Новіков В. М., Макарова О. В., Садова У. Я., Андрусин Н. І, та ін.; Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України. – К., 2006. – 180 с.
9. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
10. Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pfu.gov.ua>
11. Пенсійна реформа в Україні: напрями реалізації (колективна монографія) / За ред. Е. М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. – 2010. – 269 с.
12. Пенсійний фонд України. Організаційно-правові та соціально-економічні засади функціонування : монографія. / Б. О. Зайчук, О. Б. Зарудний, В. Т. Александров та ін. – К. : НВП «АВТ», 2005. – 1056 с.
13. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : закон України №1058–IV від 09.07.2003 р.
14. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи в Україні : закон України №3668–VI від 8.07.2011 р.
15. Про Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» : указ Президента України №128/2013 від 12.03.2013 р.
16. Про недержавне пенсійне забезпечення : закон України №1057–IV від 09.07.2003 р.
17. Свенчіцкі М. Демографічні та фінансові передумови пенсійної реформи в Україні: прогноз – 2050 / М. Свенчіцкі, Л. Ткаченко, І. Чапко. – К. : Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки, 2010. – 72 с.
18. Слюсарчук О. П. Актуальні проблеми подальшого реформування системи пенсійного забезпечення в Україні / Слюсарчук О. П., Бутурлак Т. О. // Теорія та практика державного управління. – 2013. – Вип. 2 (41).
19. Ткаченко Л. Г. Кодифікація пенсійного законодавства: передумови та проблеми / Л. Г. Ткаченко // Тенденції розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення : зб. наук. праць. Матеріали I міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25–26 квіт. 2013 р.) ; за ред. проф. М. І. Іншина, проф. Н. М. Хуторян, доц. В. І. Щербини. – К. : Ніка-Центр, 2013. – С. 634–638.
20. Федоренко А. В. Правові засади впровадження накопичувальної системи пенсійного страхування / А. В. Федоренко // Тенденції розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення : зб. наук. праць. Матеріали I міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25–26 квіт. 2013 р.) / за ред. проф. М. І. Іншина, проф. Н. М. Хуторян, доц. В. І. Щербини. – К. : Ніка-Центр, 2013. – С. 638–644.

Дахнова Е. Е.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ПЕНСИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ В УКРАИНЕ

На основе анализа актуальных проблем реформирования отечественной пенсионной системы на современном этапе предложены рекомендации по стабилизации системы пенсионного обеспечения, в частности, касающиеся повышения эффективности распределительных элементов пенсионной системы и стимулирования развития накопительных элементов пенсионного страхования.

Ключевые слова: система пенсионного обеспечения, пенсионная реформа, солидарная система, накопительная система.

Dakhnova E.

THE PRESENT STATE AND DEVELOPMENT PERSPECTIVES OF PENSION SYSTEMS IN UKRAINE

On basis of the analysis of actual problems of reforming the national pension system on the modern stage recommendations on stabilization of the pension system, in particular, to strengthening of distribution elements of the pension system and to stimulate development of accumulative elements of pension insurance.

Key words: pension system, pension reform, solidarity system, accumulative system.

Надійшла до редколегії 13.01.2014